

Comedia în viață și pe scenă

DOI GEMENI VENEȚIENI de Carlo Goldoni. Traducerea în limba maghiară: Szeredás András. Versiunea scenică: Vlad Mugur ● **TEATRUL MAGHIAR DE STAT DIN CLUJ** ● Data reprezentăției: 13 mai 1997 ● Regia: Vlad Mugur ● Scenografia: Vioara Bara ● Ilustrația muzicală: Szikszai Rémusz ● Măști: Venczel Attila ● Distribuția: Dehel Gábor (Dottore Balanzoni), Lázár Gabriella (Rosaura), Spolarics Andrea (Pancrazio), Bogdán Zsolt (Zanetto/Tonino), Bács Miklós (Lelio), Fülöp Erzsébet (Beatrice), Szikszai Rémusz (Florindo), Madarász Lóránd (Brighella), Panek Kati (Colombina), Hatházi András (Arlecchino), Ille Ferenc (Tiburzio), Kardos M. Róbert (Un căpitan), Szabó Jénő, András Lóránt (Doi polițiști), Dimény Áron (Un hangiu); în alte roluri: Tóth Tünde, Kali Andrea, Laczó Júlia, Palocsay Kata, Varga-Járó Ilona.

Doi gemeni venețieni nu e una dintre capodoperele lui Goldoni. Nici chiar autorul însuși nu o socotea așa ceva, renunțând, zice-se, să o introducă în edițiile de „Opere complete” apărute în timpul vieții sale, mai ales că, încă pe atunci, textul circula mai mult în varianta „îmbogățită” **Trei gemeni venețieni**, adaos datorat lui Collalto, actorul-dramaturg Antonio Mattiuzzi, colaborator statornic al lui Goldoni (care, de altfel, îi recunoștea deschis bravura scriitoricească și interpretativă). E o compunere ușoară și vioaie, tributară, în mod vădit, „canavelor” comediei dell'arte: personajele își păstrează încă, majoritatea, trăsăturile lipsite de adâncime ale „măștii” originare, fără a fi devenit caractere propriu-zise, iar acțiunea se întemeiază preponderent pe succesiunea de **imbrogli** la care duce asemănarea fizică perfectă a doi frați, complet diferiți însă ca temperament și stare materială (unul „e un domn deștept și rafinat”, celălalt „e un bătăran plin de bani”). În curgerea voioasă a întâmplărilor intervin totuși două incidente neașteptat de brutale – uciderea unuia dintre gemeni, Zanetto, de către un rival în dragoste, bătrânul Pancrazio, și, urmând îndeaproape, moartea ucigașului însuși. Sunt,

desigur, soluții impuse de necesitățile conflictului, dar ele induc, nu mai puțin, o undă aproape imperceptibilă de gravitate, de tristețe chiar, deschizând brusc o perspectivă nouă asupra autorului și a operei sale. Vedem deodată un Goldoni mai puțin vesel decât acela cu care ne-a obișnuit tradiția și o „comedie serioasă” mai profundă decât o anunțau premisele.

Vlad Mugur a intuit, cu precizie și sensibilitate, tocmai această latură surprinzătoare a piesei și pe ea și-a clădit, solid motivată, mizanscena. Personajele sunt, astfel, subtil redimensionate psihologic, pentru a-l conduce pe spectator spre ceea ce era de demonstrat: în comedia de pe scenă, ca și în comedia vieții, triumful nu aparține, neapărat, celui mai bun. Greoiul, stângaciul, naivul Zanetto moare pentru ca descurcările, fanfaronul, șmecherul Tonino, moștenitor al acestui frate pierdut în copilărie, regăsit și pierdut din nou, la momentul oportun, să se poată căsători, bogat acum, cu frumoasa Beatrice, după cum dispariția mohorâtului Pancrazio, care ucide pentru că e, cum singur spune, „nebu din dragoste” după ușuratică Rosaura, îi va deschide cale spre mână (și zestrea) fetei unui flăcău și turbulent Lelio... Drumul spre această amară concluzie este construit de regizor cu o discreție exemplară, fără nici o ostentare a „mijloacelor” și într-un echilibru desăvârșit al tonurilor contrastante, astfel încât nici o clipă comedia (căci piesa e, totuși, o comedie!) nu cade abrupt în umoare sumbră. O armonie ca și muzicală însoțește permanent desfășurarea scenică, hazul are grație și spontaneitate, iar tristețea e învăluită în aburul alinător al melancoliei.

Spectacolul încântă, în același timp, prin frumusețe vizuală. Vioara Bara, scenografa al cărei talent n-a ajuns încă să se bucure de recunoașterea meritată, a desenat un decor simplu, unde mari pânze albe închipuie zidurile parcă vii, mereu înțesate de ochi și urechi, ale unei Veneții indiscrete și volubile, pe când costumele, inteligente, spirituale, îmbracă în același timp trupuri și tipuri, marcând epoca și sugerând actualitatea.

Actorii maghiari au urmat cu vizibilă credință gândul lui Vlad Mugur. Echipa funcționează impe-

cabil, fără a stânjeni performanțele individuale. Acestea din urmă li se datorează în primul rând lui Bogdán Zsolt, în dificilul rol dublu Tonino/Zanetto, interpretul alternând cu brio ipostazele atât de diverse ale personajului său bicefal, lui Spolarics Andrea care, în travesti, face din Pancrazio o figură deopotrivă odioasă și demnă de compătimire, și lui Hatházi András, un Arlecchino concomitent isteț și stupid. Alături de ei, Panek Kati, Lázár Gabriella, Bács Miklós, Fülöp Erzsébet, Dehel Gábor și restul distribuției evoluează cu acel amestec de vervă și precizie ce caracterizează profesionalismul binecunoscut al trupei maghiare din Cluj. ■

O absență multiplicată...

SCAUNELE de Eugen Ionescu. Traducerea în limba maghiară: Gera György ● **TEATRUL MAGHIAR DE STAT DIN CLUJ** ● Data reprezentăției: 14 mai 1997 ● Regia: Vlad Mugur ● Decorul: T. Th. Ciupe, Nagy Endre ● Costumele: Vioara Bara ● Muzica: Mathias Thurow ● Distribuția: Magda Stief (Bătrâna), Biró József (Bătrânul), Dimény Áron (Oratorul), Kali Andrea (xxx).

O atmosferă cu totul diferită pare să degaje **Scaunele**, celălalt spectacol montat de Vlad Mugur la Teatrul Maghiar din Cluj. Și e, fără îndoială, diferită, în măsura în care aici avem de-a face cu o dramă existențială unde absurdul nu ascunde – pentru percepția actuală, cel puțin – tragicul, ci îl accentuează și îl acutizează. Dar e, totodată, numai în aparență diferită, în măsura în care sensibilitatea artistică a regizorului a descifrat textul ionescian pe coordonatele aceleiași înțelegeri pline de compasiune față de splendoarea și mizeria condiției umane.

În viziunea lui Vlad Mugur, **Scaunele** e un final de partidă, finalul partidei pe care individul o joacă până în ultima clipă cu lumea, cu Dumnezeu, cu semenii, adică, de

PREMONIȚII CEHOVIENE

DON JUAN A LA RUSSE,
adaptare de Gelu Colceag după
„Piesa fără titlu“ de A. P. Cehov.
Traducerea: Leonida Teodorescu
● TEATRUL ODEON ● Data re-
prezentăției: 18 aprilie 1997 ●
Regia: Gelu Colceag ● Sceno-
grafia: Liliana Cenean, Ștefan
Caragiu ● Distribuția: Irina
Mazanitis (Anna Petrovna), Ionel
Mihăilescu (Voinițev), Valeria
Sitaru (Sofia Egorovna), Florin
Zamfirescu/Niculae Urs (Glago-
liev), Mircea Constantinescu
(Trilețki), Șerban Ionescu
(Platonov), Crina Mureșan (Sașa),
Gelu Nițu (Osip), Doina Șandru
(Katia), Dumitru Bogomaz (Iakov).

Amabilitatea unui prieten îmi pune sub ochi recenzia la volumul de corespondență amoroasă dintre autorul rus Anton Cehov și actrița Olga Knipper. Căsătoria lor, din 1901, i-a uimit pe toți prietenii și, firește, le-a necăjit pe toate celelalte (nu puține) candidate la acest mariaj. Nu doar rivalele, ci și femeile din familie o detestau pe actriță, considerând-o o ipocrită, care nu-l iubea cu adevărat pe Cehov. Corespondența pare a dovedi că această căsătorie nu a fost decât efectul unei conspirații puse la cale de stăpânii și șefii Teatrului de Artă, Nemirovici-Dancenko și Stanislavski, pentru a-și asigura dreptul de proprietate asupra tuturor pieselor lui Cehov.

Scrisorile lasă să răbufnească o ostilitate agresivă între persoane pe care ne-am obișnuit să le considerăm suave și delicate, meschinăria și egolatria care însoțesc sublimul în mediile artistice dintotdeauna și de pretutindeni. Până și Mașa Cehov, sora atât de delicată și tolerantă din corespondența pentru care ea își dăduse acordul să fie publicată, apare – în mod direct sau reflex – posesivă, autoritară, capricioasă. Și toate celelalte femei gravitând în jurul acestui bărbat celebru și bolnav, iubitor de singurătate și însetat de societate, au ceva morbid în patima cu care-l iubesc, urmărindu-și de fapt propriile scopuri. S-ar putea spune că piesa niciodată terminată și începută la 18-20 de ani nu face decât să prevestească inexplicabilul care va însoți relația lui Cehov cu lumea. Nu este o piesă autobiografică acest **Hamlet de provincie** sau **Don Juan à la russe**, pentru că biografia

Magda Stief în Scaunele de Eugen Ionescu la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj (regia: Vlad Mugur)

fapt, cu sine însuși. Căci, deși alcătuiesc un cuplu sudat, s-ar zice, de amintiri, bucurii, frustrări, speranțe și spaime comune, Bătrâna și Bătrânul sunt iremediabil singuri; singuri nu pentru că nu au pe alții în jur, ci pentru că fiecare nu-l are pe celălalt decât ca oglindă și ecou. Nu ca partener autentic, așadar, ci numai ca reflex al propriei neputințe de a comunica. Închiși – de cine altcineva decât de ei înșiși? o spun lămurit funiile ce unesc trupul Bătrânei cu ușile odăii – într-un refugiu sordid (foarte expresiv, decorul clausturant realizat de T. Th. Ciupe și Nagy Endre), cei doi își așteaptă, își convoacă moartea pe care ei o doresc sub chipul unei ultime comuniuni, al unei ultime împărtășanii; vor adică, în fine, să comunice, să împărtășească. Dar năvala scaunelor ce pătrund în încăperea zdrobindu-i pereții nu le populează singurătatea decât cu o

absență multiplicată la infinit, așa cum apariția Oratorului mut închide pentru totdeauna cercul tăcerii, al incomunicabilității. Fiecare moare singur.

Reprezentăției bucureștene i-a lipsit, din cauza unui accident tehnic, imaginea finală: pe ecranul televizorului adus în scenă de Orator ar fi trebuit să apară un pește zbătându-se, cu gura deschisă, nu după aer, ci după apă – ne-a explicat regizorul. Desigur, era o încheiere inspirată. Oricum, însă, ideea și metafora spectacolului au răzbătut, deplin transparente, spre public. Grație și jocului de intensă concentrare dramatică al protagoniștilor Magda Stief și Biró József, care au izbutit să dea, împreună cu Vlad Mugur, cea mai viguroasă transpunere scenică (dintre cele văzute de mine) a acestei piese.

ALICE GEORGESCU

